

УДК: 615.015.32:616-052

Л.П. Гуцол ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ГОМЕОПАТІЇ В РАМКАХ ОПТИМІЗАЦІЇ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Гуцол А.П. Стан і перспективи розвитку ресурсного забезпечення методу гомеопатії в рамках оптимізації надання медичної допомоги // Український морфологічний альманах. – 2014. – Том 12, № 4. – С. 26-29.

За результатами даного соціологічного дослідження встановлено, що існує потреба у розвитку ресурсного забезпечення застосування методу гомеопатії в рамках оптимізації пацієнт-орієнтованої медичної допомоги, що обумовлено ефективністю і безпечністю цього методу.

Ключові слова: соціологічне дослідження, ресурсне забезпечення методу гомеопатії, оптимізація медичної допомоги, ефективність медичної допомоги, безпечність медичної допомоги.

Гуцол А.П. Перспективи розвитку ресурсного забезпечення застосування методу гомеопатії в рамках оптимізації надання медичної допомоги // Український морфологічний альманах. – 2014. – Том 12, № 4. – С. 26-29.

В ходе данного социологического исследования установлено, что существует потребность в развитии ресурсного обеспечения применения метода гомеопатии в рамках оптимизации пациент-ориентированной медицинской помощи, что обусловлено эффективностью и безопасностью этого метода.

Ключевые слова: социологическое исследование, ресурсное обеспечение метода гомеопатии, оптимизация медицинской помощи, эффективность медицинской помощи, безопасность медицинской помощи.

Hutsol L.P. The prospects of the development of the resource providing the method of homeopathy in the scope of the medical care optimization // Український морфологічний альманах. – 2014. – Том 12, № 4. – С. 26-29.

This sociological research has established that there is a need to develop the resource providing the method of homeopathy in the optimization of patient-oriented medical care that is caused the by the efficacy and safety of this method.

Key words: sociological study, resource provision of the method of homeopathy, optimization of medical care, efficiency of medical care, safety of medical care.

Вступ. В сучасних умовах завдання по зміцненню та відновленню здоров'я набули особливої актуальності, адже здоров'я стало одним із найважливіших макроекономічних і політичних факторів у всіх сферах суспільства. Ключова роль у збереженні здоров'я належить системам охорони здоров'я: саме вони забезпечують перспективи розвитку держав, тому кожна країна сьогодні намагається вибудувати найкращий варіант цієї системи. В такому пошуку оптимальної системи охорони здоров'я знаходиться і Україна [1].

Сучасна система охорони здоров'я повинна забезпечувати доступність медичних послуг для тих, хто її потребує, характеризуватися високою якістю та безпечністю пацієнт-орієнтованої медичної допомоги і забезпечувати максимально можливі результати на популяційному рівні [5, 9, 10]. Водночас ВООЗ рекомендує інтегрувати методи нетрадиційної медицини, зокрема, метод гомеопатії, у первинну медико-санітарну допомогу (ПМСД) національних систем охорони здоров'я з метою оптимізації її якості [14].

Зважаючи на вищенаведене сьогодні, в період пошуку оптимальних організаційних рішень в системі охорони здоров'я, актуальним є вивчення питань застосування методу гомеопатії в рамках надання медичної допомоги, адже він

характеризується холістичним підходом до організму людини й лікування хвороб, що відповідає новій концепції ВООЗ щодо якості системи охорони здоров'я, і відрізняється безпечністю та ефективністю [2, 4, 6, 8, 11-14]. Актуальність таких досліджень посилюється тим, що на фоні існуючої в нашій країні недоволеності системою охорони здоров'я з боку споживачів медичних послуг і медичного персоналу [1] виявлено задоволеність медичної громадськості та пацієнтів результатами застосування методу гомеопатії в рамках надання медичної допомоги [3, 7].

Одним із важливих аспектів досліджень щодо розвитку гомеопатичної допомоги населенню є, на нашу думку, вивчення перспектив ресурсного забезпечення застосування методу гомеопатії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами: Дане дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова «Вивчення показників здоров'я населення як основа реформування системи охорони здоров'я України» (Державний реєстраційний номер 0110U000522, затверджена у 2010р.).

Мета роботи: проаналізувати думку медич-

ної громадськості щодо методу гомеопатії та перспектив розвитку ресурсного забезпечення його застосування.

Матеріали та методи дослідження. Застосовували метод системного підходу та системного аналізу і синтезу, соціологічний метод, статистичний метод.

Для проведення даного соціологічного дослідження була розроблена програма, яка включала етапи визначення об'єкта і предмета дослідження, визначення генеральної сукупності і формування репрезентативної вибірки, розробку інструменту дослідження (анкети) [9], його апробацію і корекцію, збір, обробку та аналіз даних, оцінку результатів дослідження. Методом збору даних було безповоротне вибіркове анонімне письмове опитування (кожен респондент заповнював анкету лише один раз).

Об'єктом дослідження була думка респондентів – організаторів фармації (керівників і заступників керівників 112 аптек, які знаходяться в підпорядкуванні КП «Фармація» м. Києва) щодо методу гомеопатії та перспектив розвитку ресурсного забезпечення його застосування. Анкетування респондентів проводилось за місцем роботи. Отримані відповіді ґрунтувалися на їх власному сприйнятті ситуації та досвіді. Було отримано 110 анкет, з яких відібрано і опрацьовано 105 якісно заповнених анкет. Слід зазначити, що на деякі питання анкети респонденти мали можливість давати одразу декілька відповідей, тому сума відсотків не завжди дорівнювала 100.

98,1 % \pm 1,3 % респондентів вказали, що мають спеціальність «Провізор».

Аналіз анкет також дозволив встановити, що переважна більшість респондентів – керівників аптек КП «Фармація» м. Києва – є висококваліфікованими фахівцями. Так, найбільша кількість респондентів (54 особи) мала вищу кваліфікаційну категорію – 51,4 % \pm 4,9 % ($p < 0,001$).

22,9 % \pm 4,1 % респондентів мали стаж роботи за цією спеціальністю понад 31 рік.

Більшість респондентів (61,0 % \pm 4,8 %) під час проведення дослідження працювали на посаді завідувача аптеки КП «Фармація» м. Києва.

Найбільша кількість респондентів (24,8 % \pm 4,2 %) працювали на посаді керівника/заступника керівника аптеки до 5 років.

Результати та їх обговорення. За отриманими результатами, 74,3 % \pm 4,3 % респондентів не вважають стандартну фармакотерапію єдиним методом надання медичної допомоги ($p < 0,001$).

На думку опитаних організаторів фармації для підсилення результативності стандартної фармакотерапії корисним є використання методу гомеопатії (74,4 % \pm 4,9 % респондентів, $p < 0,001$).

Найбільш частою причиною (65,4 % \pm 5,4 %) необхідності використання альтернативних методів лікування, зокрема гомеопатії, при наданні медичної допомоги респонденти відмітили розвиток токсичних ефектів та/або алергійних реакцій при застосуванні традиційних лікарських засобів. Серед причин необхідності використання цих методів у сучасній медичній допомозі респонденти також відмітили:

- розвиток важких побічних реакцій, які нерідко спостерігаються при проведенні стандартної фармакотерапії (46,2 % \pm 5,6 % респондентів);

- високу ціну традиційних лікарських засобів (33,3 % \pm 5,3 % респондентів);

- наявність великої кількості фальсифікованих фармпрепаратів на фармацевтичному ринку України (24,4 % \pm 4,9 % респондентів);

- нерідко відсутність традиційних лікарських засобів в аптеках (17,9 % \pm 4,3 % респондентів);

- нерідко неефективність традиційної фармакотерапії (17,9 % \pm 4,3 % респондентів).

Аналіз відповідей на запитання анкети щодо необхідності включення гомеопатії у стандарти лікування хронічних захворювань показав, що 81,9 % \pm 3,8 % респондентів відповіли ствердно на це питання ($p < 0,001$).

Відповіді, отримані на запитання щодо основних організаційних труднощів для розвитку методу гомеопатії, які сьогодні існують у нашій країні, відображено у таблиці 1.

Таблиця 1. Основні організаційні труднощі для розвитку гомеопатії, на думку респондентів, які сьогодні існують у нашій країні.

	Кількість респондентів	M \pm m (%)
Ненаадажене виробництво гомеопатичних препаратів	14	13,3 \pm 3,3
Ненаадажена реалізація гомеопатичних препаратів	10	9,5 \pm 2,9
Недостатня кількість лікарів, які практикують гомеопатію	54	51,4 \pm 4,9
Недостатня кількість провізорів-гомеопатів	60	57,1 \pm 4,8
Недостатньо сформована нормативна база	57	54,3 \pm 4,9
Недостатні можливості підвищення кваліфікації провізорів і лікарів у галузі гомеопатії	43	41,0 \pm 4,8
Інше	4	3,8 \pm 1,9

65,9% \pm 5,0% респондентів оцінили гомеопатію як ефективний метод, а 29,7 % \pm 4,8 % респондентів – як високоєфективний ($p < 0,001$).

При цьому 70,5 % \pm 4,5 % респондентів від-

мітили, що ефективність методу гомеопатії не залежить від віку пацієнтів. 19,0 % \pm 3,8 % респондентів відповіли, що метод гомеопатії частіше ефективний при лікуванні дітей. 12,4 % \pm 3,2 % респондентів вважають, що метод гомео-

патії частіше ефективний при лікуванні людей похилого і старечого віку, а $5,7\% \pm 2,3\%$ – у дорослих осіб середнього віку.

Вивчення думки респондентів щодо ефективності гомеопатичного лікування на основі проведеного анкетування виявило, що $49,5\% \pm 4,9\%$ респондентів відмічають найбільшу/найчастішу ефективність методу гомеопатії при використанні його з метою профілактичного лікування, а $32,4\% \pm 4,6\%$ респондентів зазначають його найбільшу/найчастішу ефективність при лікуванні гострих захворювань.

Точка зору респондентів щодо ефективності гомеопатичного лікування хронічних захворювань різних органів і систем відображена на рис. 1.

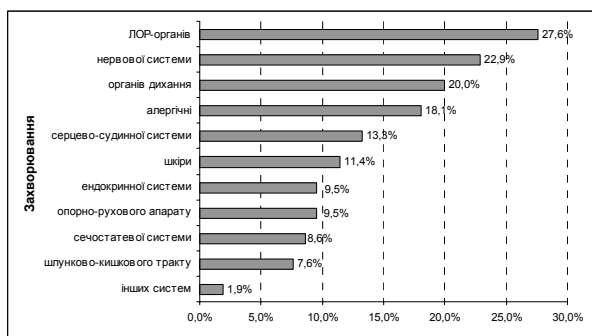

Рис. 1. Точка зору респондентів щодо ефективності методу гомеопатії при лікуванні хронічних захворювань

Ні респонденти, ні їхні рідні/знайомі не спостерігали побічних реакцій при використанні гомеопатичних лікарських засобів ($90,4\% \pm 2,9\%$, $p < 0,001$).

Констатовано уподобання респондентами вітчизняних гомеопатичних лікарських засобів у $72,5\% \pm 4,7\%$ випадків і вподобання респондентами зарубіжних гомеопатичних лікарських засобів у $54,9\% \pm 5,2\%$ випадків ($p < 0,05$).

На запитання чому респонденти віддають перевагу саме вітчизняним виробникам гомеопатичних лікарських засобів було отримано такі відповіді: доступні за ціною – $58,2\% \pm 5,2\%$, високоефективні – $57,1\% \pm 5,2\%$, завжди є в аптеках – $45,1\% \pm 5,2\%$, не викликають побічних ефектів – $41,8\% \pm 5,2\%$.

На запитання чи реалізуються в аптеці, де працюють респонденти, гомеопатичні лікарські засоби ствердно відповіли $80,0\% \pm 3,9\%$ респондентів ($p < 0,001$).

При уточненні які саме гомеопатичні лікарські засоби реалізуються в аптеках, де працюють респонденти, отримано такі відповіді: комплексні гомеопатичні препарати – $88,1\% \pm 3,5\%$, однокомпонентні – $40,5\% \pm 5,4\%$ ($p < 0,001$).

Наявність в аптеці, де працюють респонденти, відділу гомеопатичних лікарських засобів підтвердили лише $25,0\% \pm 4,7\%$ респондентів ($p < 0,001$).

Аналіз отриманих результатів показав, що в аптеках КП «Фармація» (за даними проведеного анкетування) реалізацію гомеопатичних лікарських засобів було розпочато, в основному, в 2011-2013 роках. При цьому $7,1\% \pm 2,8\%$ рес-

пондентів зазначили, що у їхніх аптеках було розпочато реалізацію гомеопатичних лікарських засобів ще до 1980 року.

На запитання чи пропонують активно провізори і фармацевти аптек гомеопатичні лікарські засоби покупцям, було отримано $80,0\% \pm 3,9\%$ ствердних відповідей ($p < 0,001$). Водночас негативну відповідь отримано від $12,4\% \pm 3,2\%$ респондентів.

Серед переваг гомеопатичних лікарських засобів, які спонукають співробітників аптек рекомендувати ці препарати покупцям, респонденти відмітили в першу чергу безпечність ($65,7\% \pm 4,6\%$), їх натуральний склад ($59,0\% \pm 4,8\%$), а також ефективність ($52,4\% \pm 4,9\%$).

Щодо відповіді на питання чи приносить реалізація гомеопатичних лікарських засобів комерційний успіх аптеці, де працюють респонденти, було отримано такі відповіді: $54,8\% \pm 5,4\%$ респондентів дали ствердну відповідь і відмітили, що реалізація гомеопатичних лікарських засобів приносить аптеці середній комерційний успіх ($p < 0,001$), а $17,8\% \pm 4,2\%$ респондентів дали ствердну відповідь і відмітили, що реалізація гомеопатичних лікарських засобів приносить аптеці значний комерційний успіх. $15,5\% \pm 3,9\%$ респондентів зазначили, що їм важко відповісти на це питання. Заперечували комерційний успіх аптеки завдяки реалізації гомеопатичних лікарських засобів $11,9\% \pm 3,5\%$ респондентів.

На запитання, чи приносить респондентам моральне задоволення реалізація гомеопатичних лікарських засобів у їхній аптеці, $95,2\% \pm 2,3\%$ респондентів відповіли ствердно ($p < 0,001$).

Отримання морального задоволення від реалізації гомеопатичних лікарських засобів респонденти пояснювали безпечністю цих препаратів ($78,6\% \pm 4,5\%$ респондентів), їхньою ефективністю ($57,1\% \pm 5,4\%$ респондентів), а також натуральним складом гомеопатичних лікарських засобів ($56,0\% \pm 5,4\%$).

Точка зору респондентів щодо потреби у розширенні мережі гомеопатичних аптек у м. Київ за результатами цього дослідження така: $53,3\% \pm 4,9\%$ респондентів відповіли ствердно на це питання ($p < 0,001$), $32,4\% \pm 4,6\%$ респондентів зазначили, що їм важко відповісти на це питання, а $14,3\% \pm 3,4\%$ респондентів дали негативну відповідь.

Висновки:

1. За результатами даного соціологічного дослідження існує потреба у розвитку ресурсного забезпечення застосування методу гомеопатії в рамках оптимізації пацієнт-орієнтованої медичної допомоги. Так, $81,9\% \pm 3,8\%$ респондентів вважають необхідним включення методу гомеопатії у стандарти лікування хронічних захворювань з метою покращення результативності медичної допомоги, обґрунтовуючи цю потребу в першу чергу безпечністю гомеопатичних лікарських засобів і ефективністю методу гомеопатії у різних вікових групах населення при застосуванні його як з метою профілактики, так і з

метою лікування.

2. Встановлено, що в мережі аптек КП «Фармація» м. Києва доступні гомеопатичні лікарські засоби вітчизняного і зарубіжного виробництва. Провізори і фармацевти КП «Фармація» м. Києва в рамках фармацевтичної опіки активно рекомендують своїм покупцям гомеопатичні лікарські засоби, обґрунтовуючи свої рекомендації безпечністю, ефективністю і натуральним складом цих препаратів.

3. 54,8 % \pm 5,4 % і 17,8 % \pm 4,2 % респондентів відмітили, що реалізація гомеопатичних лікарських засобів приносить аптеці відповідно середній і значний комерційний успіх ($p < 0,001$). Водночас 95,2 % \pm 2,3 % респондентів відмітили, що реалізація гомеопатичних лікарських засобів у їхній аптеці приносить їм моральне задоволення, причиною якого є безпечність (78,6 % \pm 4,5 % респондентів) та ефективність (57,1 % \pm 5,4 % респондентів) цих препаратів, а також натуральний склад гомеопатичних лікарських засобів (56,0 % \pm 5,4 %). Ці обставини, на нашу думку, також забезпечують доцільність подальшого розвитку ресурсного забезпечення методу гомеопатії.

4. 53,3 % \pm 4,9 % респондентів вказали на потребу у розширенні мережі гомеопатичних аптек у м. Київ.

Перспективи подальших досліджень. Результати аналізу думки респондентів щодо перспектив розвитку ресурсного забезпечення застосування методу гомеопатії та виявлених організаційних труднощів для розвитку гомеопатичної допомоги, що існують сьогодні у нашій країні (недостатньо сформована нормативна база, недостатня кількість лікарів, які практикують метод гомеопатії, і недостатня кількість провізорів-гомеопатів) можуть стати основою для окреслення перспектив подальших досліджень з метою розробки відповідних науково обґрунтованих управлінських рішень щодо їх усунення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вороненко Ю.В. Реформування охорони здоров'я: успіхи і перешкоди / Ю.В. Вороненко, Н.Г. Гойда // Сучасні медичні технології. – Запоріжжя, 2013. – № 2 (18). – С. 24-26.
2. Гарник Т.П. Сучасний розвиток гомеопатії як методу комплементарної та альтернативної медицини / Т.П. Гарник, Т.М. Козименко, Л.М. Кіркільєвська // Фітотерапія. Науково-практичний часопис. – Київ, 2008. – № 2. – С. 3-8.
3. Гойда Н.Г. Стан і перспективи розвитку гомеопатичної допомоги в Україні / Н.Г. Гойда, Л.П. Гуцол // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. – 2013. – № 2. – С. 106-112.
4. Гомеопатія і наномедицина: спільне та особливості / І.С. Чекман, О.П. Мошнич, В.Я. Антонченко [та ін.] // Фармакологія та лікарська токсикологія. – 2013. – № 2 (33). – С. 21-25.
5. Горачук В.В. Управління якістю медичної допомоги в закладі охорони здоров'я: [Монографія] / В.В. Горачук. – Вінниця: ПП Балуок І.Б., 2012. – 212 с.
6. Гуцол Л.П. Актуальність застосування гомеопатії як холістичного методу в діяльності лікаря загальної практики – сімейної медицини / Л.П. Гуцол, О.П. Мошнич // Сімейна медицина. – 2013. – № 4 (48). – С. 112-114.
7. Гуцол Л.П. Анализ отзывов пациентов о лечении методом классической гомеопатии / Л.П. Гуцол, Е.Н. Гуцол // Гомеопатия и фитотерапия. – 2014. – № 2 (44). – С. 5-9.
8. Мошнич А.П. Гомеопатия и государственная система здравоохранения (обзор некоторых международных основополагающих аспектов взаимоотношений) / А.П. Мошнич, В.А. Туманов // Український гомеопатичний щорічник. – 2007. – Т. 10. – С. 56-62.
9. Організація соціологічних опитувань пацієнтів, їх представників і медичного персоналу в закладах охорони здоров'я: методичні рекомендації / В.В. Горачук, Ю.В. Вороненко, Н.Г. Гойда [та ін.]. – Київ, 2012. – 21 с.
10. Руководство по разработке стратегий обеспечения качества и безопасности с позиции систем здравоохранения // Европейское региональное бюро Всемирной организации здравоохранения. – 2008. – 86 с.
11. Eames S. Homeopathic politics / Sara Eames // Simile. The Faculty of Homeopathy Newsletter. – 2010. – Oct. – P. 4.
12. Fisher P. The science of homeopathy: the current state of play / Fisher Peter // Changing Perceptions: an integrated approach to serious illness. Faculty of Homeopathy. British Homeopathic Congress. – Cambridge, 2010. – P. 41.
13. Nicolai T. Homeopathy as a part of Integrative Medicine – Political developments / Ton Nicolai // The 64th Congress of Liga Medicorum Homoeopathica Internationalis, (Warsawa, 26–30 Aug. 2009): abstract book. – Warsawa (Poland), 2009. – P. 29.
14. WHO traditional medicine strategy: 2014–2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.who.int/medicines/publications/traditional/trm_strategy_14_23/en/

Надійшла 24.04.2014 р.

Рецензент: проф. Ю.М. Вовк